



CONVERSA ENTRE MAGDA ORANICH I ESTEVE PLANTADA

**«HE VISCUT MOLTS ANYS AMB
L'EXTREMA DRETA GOVERNANT.
JA SABEM EL QUE ÉS. JO JA HE ESTAT
A LA PRESÓ, JA HE VIST PENES DE MORT,
JA HO HE VIST TOT.»**

La commemoració dels cinquanta anys del Congrés de Cultura Catalana (1975-1977) ha tingut diverses etapes des que el 2023 es van anunciar els treballs d'actualització d'una fita històrica important per a la cultura del país, amb una crida a la participació del conjunt de la població a través de debats i actes arreu dels Països Catalans. L'acte central va tenir lloc el 20 de març de 2025 al Saló del Tinell i el mes vinent clourà formalment amb la presentació de noves resolucions i conclusions. Hem convocat a l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona dues persones clau, del Congrés del 75 i del Nou Congrés 25, per fer de pont entre dos moments clau de la nostra història.

Esteve Plantada: Som a l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona, un lloc molt bonic, com es pot veure, i que és molt especial en la història del Congrés de Cultura Catalana. Justament aquí, fa cinquanta anys es va iniciar el Congrés de Cultura Catalana històric, el que recorda tothom dels anys setanta, en plena dictadura encara. La Junta de Govern del Col·legi d'Advocats va aprovar fer-lo el 28 de gener del 75. Crec que tu, Magda, ho vas viure molt de prop perquè eres aquí.

Magda Oranich: És clar, hi era. Estimo molt el meu col·legi, aquí vaig aprendre democràcia i dret, i tantes coses. La Junta de Govern es va reunir i es va aprovar per unanimitat que es fes el Congrés i això és un orgull per les persones que fa molts anys que estem col·legiades aquí. I no era tan fàcil. La gent en tenia ganes. Acabàvem de fer el Congrés Jurídic Català, no feia gaires anys [Segon Congrés Jurídic Català, 1971]. Encara hi havia dictadura, i la Junta va prendre aquesta decisió amb valentia. El degà en aquell moment era...

E: Miquel Casals.

M: El Miquel Casals Colldecarrera. Un gran degà, que, a més, es va adaptar a les circumstàncies, i va batallar per això. Quan jo estava a la presó, amb altres advocats —érem quatre advocades—, el Miquel venia a veure'ns. Quan t'han detingut, quan no pots veure ningú, que vingui el degà —encara que tingui unes idees diferents a les teves— et dona molta força.

E: Com ara deies, eren les acaballes de la dictadura, l'any 75, però el dictador encara era viu, i la dictadura

encara s'exercia, i déu-n'hi-do, perquè va haver-hi uns quants assassinats molt cruels i molt durs. Els col·legis professionals com aquest eren com un petit oasi. La gent venia aquí perquè podia parlar: al carrer començava a haver-hi l'ebullició, però hi havia coses que encara no es podien dir.

M: El funcionament del Col·legi d'Advocats va ser sempre democràtic, ja quan em vaig col·legiar al 68. No puc parlar amb tant coneixement dels altres col·legis professionals, però jo diria que quasi tots van ser un oasi, ho has definit molt bé. Aquí, vam fer de tot. Preparàvem coses clandestines, preparàvem tot el que calia, sabent que estàvem al Col·legi d'Advocats, és clar. Estimo i recordo tots els degans que he tingut, els que estan vius i els que no, perquè van deixar aquesta llibertat. Quan van condemnar el Puig Antich, és aquí que vam estar tota la nit. Quan s'havia de prendre decisions no autoritzades pel règim, aquí tothom. Quan detenien un advocat, aquí tothom. I què fèiem? Els degans responien i les juntes de govern responien, pensessin com pensessin. Ara, cadascú pot tenir l'opinió que vulgui, però aleshores ens controlaven des de fora, i amb segons què podíem tenir un problema greu.

Com he dit al començament, jo crec que la democràcia de veritat la vaig aprendre aquí. A la facultat de Dret ja hi havia moviments: el meu curs som els primers que vam votar per sortir del sindicat feixista per fer el Sindicat d'Estudiants, i això va portar molts problemes, detencions i judicis. És clar que allà també vam aprendre sobre democràcia, però també què era la repressió, i aquí hi havia una mica més de calma.



Magda Oranich Solagran (Barcelona, 1945) és llicenciada en periodisme i advocada. Ha exercit des de sempre el seu compromís polític en casos tan coneguts com la defensa de Salvador Puig Antich i la lluita pels drets civils des que va acabar la carrera el 1968. Va ser confundadora de l'Assemblea de Catalunya i va participar activament en l'àmbit jurídic i de les dones en el Congrés de Cultura Catalana. També ha estat diputada al Parlament de Catalunya (1992-1995) i regidora a l'Ajuntament de Barcelona (1999-2007).

UN CONGRÉS QUE COMENÇA AMB DICTADURA I ACABA AMB DEMOCRÀCIA

E: De fet, això va ser un espai de recer, d'aixopluc, de democràcia i de noves idees i de, sobretot, molta gent jove. Aleshores, éreu molts advocats joves. I el Congrés que es gesta aquí i que va durar dos anys va mobilitzar moltíssima gent, 12.000 persones inscrites, centenars de milers participants, vint-i-cinc àmbits... I tenia una peculiaritat molt important, interessant, que era la combinació entre aquesta participació popular, és a dir, que la gent hi participava i se'l feia seu, amb l'anàlisi crítica i amb una actualització molt intensa, molt profunda, de tots els elements que conformaven la catalanitat, la cultura catalana. Vull recordar que quan es va aprovar no es deia Congrés de Cultura Catalana, sinó Congrés en Defensa de la Cultura Catalana. Era molt necessari que hi hagués aquest element defensiu. És a dir, la idea que hem d'actuar perquè la cultura catalana no quedi anorreada del tot és important.

M: Molt important. Tot el va fer el Congrés, els avenços que vam tenir amb la llengua i aquella lluita... Et senties feliç de participar en aquestes coses, ja que d'altres eren molt dures. A mi el que em dol, de vegades, és pensar que el món està pitjor que llavors. Fins i tot en el tema del català: vam votar una llei d'immersió lingüística al Parlament per unanimitat i, en canvi, ara, són els tribunals que decideixen si hem de fer una classe en català, que si el 25% [de classes en castellà]. Molta gent que havia vingut de fora, d'altres llocs de l'Estat, no sabia català i en volia aprendre. Van ser justament gent migrada, a Santa Coloma de Gramenet, que van dir, volem que els nostres fills sàpiguen català. Perquè era important parlar català, per moure's pel país i, malauradament, jo crec que ara ho és menys. En algunes coses, hem anat enrere.

Per descomptat, va ser important que el Congrés comencés en dictadura i acabés en democràcia. Va començar el 75, quan encara hi havia penes de mort i una repressió brutal.... què hi ha de més brutal que la mort?



Esteve Plantada Hermoso (Granollers, 1979) és periodista cultural i poeta. Té nombrosos llibres publicats i guardons literaris. Com a periodista cultural ha col·laborat en nombrosos mitjans com a crític literari i cinematogràfic i és professor del Màster de periodisme literari de la Universitat Autònoma de Barcelona i de poesia a l'Escola Bloom. Des de fa tres anys és el director del Nou Congrés de Cultura Catalana per encàrrec de la Fundació que en manté el llegat.

Fins i tot després de la mort de Franco, que ho va com-mocionar tot, el Congrés va anar seguint.

E: El Congrés comença encara amb la dictadura i encara amb Franco, i acaba amb el president Tarradellas presidint l'últim acte de clausura del Congrés.

M: Això és històric. És veritat que tothom deia que s'estava acabant la dictadura, i feia anys que ho pensàvem. El cas de Salvador Puig Antich va ser l'any abans de començar el Congrés, el 74, i després encara quedaven les penes de mort, totes cinc, el mateix dia i la mateixa hora, per idea de Franco o del seu entorn, que és el mateix. Eren consells de guerra i, com ara molt bé acaba de dir el ministre [de Política Territorial i Memòria Democràtica, Àngel Víctor Torres], eren il·legals perquè no els tocaven consells de guerra, sinó jutges normals. Però Franco no se'n refiava prou i quan volia matar, per entendre'ns, matar jurídicament, els enviava a consells de guerra, amb els militars. La gent es pensava que s'ha-

via acabat, que el [cas] del Salvador Puig-Antich havia sigut venjança de Franco per la mort de Carrero Blanco, però ell seguia.

I aquí al col·legi hi va col·laborar tothom. Cada vegada que sorgien temes de la pena de mort, s'hi votava per unanimitat en contra. Hi havia aquest esperit liberal, democràtic. Aquells dies, recordo haver dormit fins i tot aquí, la gent s'hi tancava. No els dies de l'última execució, perquè ja dormíem al despatx.

Després de les execucions, i crec que això va influir en el fet que la democràcia arribés més aviat, hi va haver aquella contestació internacional molt forta. Alguns governs que van sortir al carrer amb els caps de govern al capdavant de les manifestacions: Suècia amb Olof Palme; Països Baixos, també. Es van cremar ambaixades [la de Lisboa]. Va haver-hi queixes dels Estats Units, de tot Europa i d'Amèrica, de Mèxic especialment, i manifestacions a tot arreu contra Espanya.

El dictador va morir un mes i tres setmanes després de les execucions. I això és el que encara porto al cap,

a vegades no em deixa dormir. No teníem res a fer, ja sabíem que la sentència estava feta, però vam intentar retardar-ho [que s'executés] perquè Franco s'estava morint i ja se sabia que després de la seva mort no passaria el que va passar. De fet van ser les últimes execucions polítiques que es van fer a l'Estat espanyol i a Europa, i per descomptat ara a la Unió Europea no hi poden haver països amb pena de mort. Aquelles reivindicacions al carrer, des del Congrés, les televisions, la premsa... va néixer un esperit nou.

E: Estàs dibuixant un escenari molt propici per a tota aquesta eclosió. El Congrés va passar quan havia de passar. Tots els elements estaven alineats perquè acabés triomfant, s'hi impliqués la gent i hi hagués possibilitats de proposar canvis. Això em fa pensar en aquests cinquanta anys i en el moment que estem vivint, quan aquesta conjuntura no hi és, sinó que és radicalment oposada. Veiem totalitarismes, accions que se salten el dret internacional. El panorama, a nivell mundial...

M: És esfereïdor, i des del punt de vista jurídic, ja que estem al Col·legi d'Advocats, el dret internacional *se l'han passat pel forro*. Dir, jo em quedaré aquell país i l'altre i entraré aquí i allà... Jo ho sento i no ho recordo ni de llavors. Hi ha una onada conservadora o, fins i tot, feixista. No només de conservadorisme democràtic, no, sinó una onada carca, feixista, violenta. Als Estats Units, els policies maten qui volen: i el país té la primera cons-

titució democràtica del món, i amb tots els seus defectes ha tingut unes estructures democràtiques. Ara sembla que ja no n'hi ha, perquè el president Trump controla totalment el Tribunal Suprem, tot i que queden alguns membres progressistes. L'any 73, el Tribunal Suprem dels Estats Units era un referent! És clar que segons quin president hi havia als Estats Units ja hi havia hagut canvis, però no com ara. Jo no pensava veure-ho, ja.

EL CONTEXT POLÍTIC I SOCIAL DEL NOU CONGRÉS

E: La veritat és que jo tampoc. A nivell global tenim uns grans reptes i una situació complexa, però també a escala local. A Catalunya, o als Països Catalans, tenim una llengua que està en una situació realment complexa i que és cada vegada més minoritzada. S'està arribant a plantejar situacions de resistència lingüística, es parla de fer alguna cosa per mobilitzar-nos i no anar perdent encara més terreny. Però també parlem de cohesió social. Hem viscut un procés a partir del 2017 de repressió d'idees polítiques.

M: I tenim l'extrema dreta pujant i pujant a l'Estat, pujant i també a Europa, que quan no surt que guanyen ja estem contents. Recordo haver viscut part de la meua vida amb el món dividit amb dos blocs, el comunista i el democràtic, diguem-ne. I dèiem, no, el món dividit amb dos blocs, això no interessa. Ara, a vegades penso,



Acte del Congrés de Cultura Catalana al recinte modernista Sant Pau de Barcelona. Dissabte 15 de juny de 2025. Fotografia: Congrés de Cultura Catalana.

Molta gent ens preguntava per què ara, si estem tots enfadats, tothom va a la seva, els joves estan desconnectats, i ara és el moment de fer-ho. Quan està tot més enterbolit, cal proposar un espai de cohesió, de convivència.

no sé si m'atreveixo a dir-ho en públic però, i no era millor allò, fins i tot? Ara, el món, què? Qui mana, Xina, Trump, Putin? Trump fa el que fa, però Putin i tots els altres... Tantes i tantes coses se n'han anat per terra.

Un dels problemes que més em preocupa, i tu també l'has dit, per tant, també us preocupa, és la llengua. Anar-la perdent, que se'ns estigui morint. Bé, jo espero que la salvem. Durant el franquisme, o amb el Congrés, hi havia un futur, sabíem que podíem fer coses, però ara no sembla tan clar.

E: Hi ha un desànim. I jo crec que aquest desànim també ha afectat aquest Nou Congrés que estem impulsant.

M: Per això, com el veieu, explica'm com va això.

E: Volíem que aquest Nou Congrés de Cultura Catalana fos un procés de reflexió. L'objectiu era, en primer lloc, proposar una àgora, un espai de debat a la ciutadania, de tots els Països Catalans —de fet, crec que és l'únic projecte que hi ha ara mateix de tots els Països Catalans— al Congrés de Cultura Catalana. Em sembla que s'ha complert, hem aconseguit aturar-nos, fer una àgora, parlar, debatre. Quan culmini ara al març, volem explicar tot el que s'ha fet, les resolucions dels debats, etc. Però el valor del Congrés és el fet mateix de parlar-ne i tot allò que pugui venir després. Que el Congrés d'ara, cinquanta anys després del primer, sigui un interuptor que aconsegueixi prémer algunes tecles.

M: El desànim de la gent és el que ens ha d'impulsar a fer més coses.

E: M'agrada molt que ho diguis. Molta gent ens preguntava per què ara, si estem tots enfadats, tothom va a la seva, els joves estan desconnectats... i ara és el moment de fer-ho. Quan està tot més enterbolit, cal proposar un espai de cohesió, de convivència. Abans parlaves de la llengua i deies que la immersió lingüística es va aprovar per unanimitat. Una de les gràcies del Congrés de Cultura dels setanta és que, dins d'una enorme diversitat d'opinions, proposava consensos. I ara jo penso que el consens ha trencat.

M: El Congrés va començar amb consensos aquí, al Col·legi, perquè evidentment hi havia visions diverses de

les coses i els consensos són importants. I cal tornar-hi, i la gent ha de tornar a tenir il·lusió, però, és clar, tenim primer el problema de l'extrema dreta que ens fa por. He viscut molts anys amb l'extrema dreta governant. Ja sabem el que és. Jo ja he estat a la presó, ja he vist penes de mort, ja ho he vist tot.

Una altra dificultat que teniu ara és com estan la resta de Països Catalans. En alguns casos, amb la dreta dura governant i amb l'extrema dreta també, com Vox. València, les Illes... cada dia, hi ha resolucions contra la llengua, a l'escola, a la feina...

E: Per això és molt necessari que anem junts, que ens unim, que tinguem molt clara que fer la guerra pel nostre compte no ens surt a compte.

M: Les guerres pacífiques que fem...

E: Sí, és més necessari que mai que tinguem present la gent que viu a Mallorca, a Menorca, al País Valencià. Un dels actes més bonics que hem fet aquest 2025, va ser una trobada de cinquanta joves dels Països Catalans. Van ser tres dies tancats en una casa de colònies, a Horta de Sant Joan. Va ser molt ric, molt interessant, perquè els que eren mallorquins, menorquins, valencians, ens explicaven coses, als principatins. Deien, som catalans, també. Tenim uns aprenentatges viscuts justament per haver de lluitar contra aquesta extrema dreta, que us aniran també molt bé, perquè qui diu que d'aquí quatre, cinc, sis anys no hi ha extrema dreta al nostre Parlament? Podria passar.

M: Ja n'hi ha, alguns. Al Principat, sempre hem tingut la idea que no passarà. Però si ens hi adormim, sí! Aquests ànims que podeu donar al Congrés són importantíssims. I a la Catalunya Nord?

E: Hi hem fet tres actes, a la Catalunya Nord, i és el mateix. Hi hem trobat el mateix ambient: cal anar junts, col·laborar, i ens diuen, no ens oblideu. Tenim una gran capital, que és Barcelona, que ho xucla tot, per a bé i per a mal. I a vegades als del nord, els tenim oblidats; els de l'est, també, i els del sud...

M: A la Catalunya Nord s'hi ha anat molt, amb l'exili. I encara hi tenim gent exiliada, que en democràcia.... ni

presos polítics ni exili poden existir en un país que es diu democràtic. I ara no és pas culpa del govern, és culpa que la Transició no es va acabar d'entendre en alguns àmbits de la justícia. Va ser el problema de no haver pogut aconseguir una ruptura, que és el que l'oposició democràtica, unànimement, volíem.

Jo que m'he passat la joventut a les presons ho sé, i he anat a totes, i també a Perpinyà, ja ho sabeu.

E: Al cinema, cinema.

M: Al cinema, exacte, però ja pel camí parava, a la presó de Girona, a la de Figueres... I la gent deia, no es pot anar a aquella que para a totes les presons que troba.

E: Devies tornar-hi ara també.

M: Vaig anar a Soto del Real, a Estremera... sis presons o set diferents, que mira, almenys les conec. El primer dia que vaig anar a veure els Jordis, a Soto del Real, hi va haver un moment que em vaig deprimir, vaig entrar i vaig dir, jo que hi faig, aquí, en democràcia. Quaranta anys després, una altra vegada venia a veure presos polítics. Què havien fet els Jordis?

Quan aleshores anàvem cap a França, teníem contactes [a la Catalunya Nord], que jo els admiro molt perquè han tingut una lluita molt dura i més difícil que la nostra pel català. Que tenen un alcalde d'extrema dreta a Perpinyà... És evident que no es posa a la presó, perquè França, encara que hi hagi extrema dreta, té un sistema democràtic important. I aquí també, però de vegades falla. Ara faig de jurista, però [cal tenir presents] els tres poders, el poder legislatiu, el poder executiu i poder judicial. El Congrés de Diputats aprova una llei [Llei d'Amnistia....] per majoria absoluta. I llavors passa que el poder judicial, que té la missió d'aplicar el que ha dit aquest govern no ho fa. I això és grossíssim.

E: Però això ajuda a aquest desànim que dèiem. I fer un Congrés ara és propici, perquè estem en un moment complex i delicat, però fa patir una que no hi hagi aquesta autoestima o aquestes certeses per creure que podem engegar un procés de renovació, de regeneració. Quan vam idear aquest procés de Nou Congrés de debat, sabíem que seria molt diferent, sobretot en la participació ciutadana: perquè una societat es mobilitzi, s'ha de voler mobilitzar. Crec que ara la societat catalana no té moltes ganes de mobilitzar-se. Per això era important tenir clars els objectius: el primer era recuperar l'autoestima col·lectiva, la confiança, la credibilitat com a societat. L'altre objectiu que era evidentíssim i que connecta molt amb el que et deia d'aquell acte que vam fer amb joves, era la creació de nous lideratges. Que això no depèn de nosaltres. Però volíem posar sobre la taula gent jove amb coses a dir que tenen ja trajectòria a l'activisme, que tenen un bagatge social, cívica, intel·lectual impressionant, i fer que es coneguin. I a partir d'aquí ajudar al fet que hi hagi aquesta renovació, perquè una altra de les coses que sempre ens queixem com a societat catalana, és que tenim els mateixos líders de fa deu, quinze, vint anys de vegades. No pot ser que no hi hagi hagut aquesta renovació.

M: O que arribi la gent jove. Perquè algun dels líders encara m'agradaria tenir-lo, tal com estan les coses. Però has tocat un tema clau, la joventut. En les enquestes que veiem, estan en contra del feminisme, de la democràcia. Creuen que una dictadura és millor que la democràcia. Jo penso, ai, fills meus, quan m'ho diuen, és que no l'heu viscuda. És que no l'heu viscuda. Es pensen que en dictadura podrien fer el que volguessin? També ens estem alarmant massa, perquè ho diuen un 20%, que és horrorós, però queda l'altre 80%. Jo soc d'aquelles del got encara està ple: queda poc a baix, però encara hi ha aigua i es pot tornar a omplir. Ara potser no és el

congrés de cultura catalana

congrés *[pl. -essos m]* 1 *f* Reunió o assemblea de persones crides a deliberar sobre algun afer. 2 *esp* Reunió d'estudiosos polítics, tècnics, professionals, etc, per a la discussió, confrontament o simple exposició de diversos temes i qüestions de llur especialitat. ... 2 Assemblea o parlament.

cultura *f* 1 *f* Conreu de la terra. 2 *esp* Conreu dels coneixements i facultats de l'home. 3 Conjunt de coneixences literàries, històriques, científiques o de qualsevol altra mena que hom posseeix com a fruit d'estudi i lectures, de viatges i experiència, etc. Quan es tracta d'una cultura no especialitzada hom parla també de cultura general. 2 **ANTROP CULT** Conjunt de tradicions (literàries, històrico-socials i científiques) i de formes de vida (materials i espirituals) d'un poble, d'una societat o de tota la humanitat. Sovint hom ha entès cultura i civilització com a sinònims, però cal subratllar-ne la diferenciació. ...

català -ana 1 *f* *adj* Relatiu o pertanyent a Catalunya o als Països Catalans o a llurs habitants. 2 *adj* Natural de Catalunya o dels Països Catalans. 3 *m* i *f* Habitant de Catalunya o dels Països Catalans. 4 *m* i *f* **HIST** Individu d'un poble, de llengua catalana desenvolupat als Països Catalans. Fins al segle XIII l'extensió d'aquest gentilici tingué un desenvolupament paral·lel a la del corònim Catalunya. Amb la constitució dels regnes de Mallorca i de València...

El Congrés de Diputats aprova una llei [Llei d'Amnistia....] per majoria absoluta. I llavors passa que el poder judicial, que té la missió d'aplicar el que ha dit aquest govern no ho fa. I això és grossíssim.

moment d'intentar grans coses. La gent no en té ganes, estan decebuts, enfadats, desunits... Però estan passant coses que tornaran a obligar a fer aquesta unió. Ara tenim un govern que no ens agradarà, però és un govern escollit democràticament i que lluita contra l'extrema dreta. T'imagines el que pot venir? T'imagines governant aquí, a Catalunya, que això jo estic segura que no passarà mai, però Vox aquí a Catalunya? T'imagines, [la situació de] les dones? Perquè neguen la violència masclista, neguen tantes coses. I aquests joves que em venen amb aquestes idees em preocupen. He fet xerrades a instituts, com a Vigo, concretament a l'institut on havien estudiat dos dels cinc últims afusellats. I me'n recordo que una professora em diu, *ve con cuidado porque están los de VOX*. I al cap d'un moment m'arriba un sobre, i la professora em deia, *tranquila, que no han venido*. És a dir, que hi són, però encara són minoria, encara es poden fer moltes coses. És evident que molts d'aquests nois joves, amb una actitud franquista, diguem-n'hi com vulguem... Aquests joves són nets dels que ja vam combatre a la meua generació. I la llengua és molt influent. Jo ho veig amb la meua neta, la petita. Dic, parleu sempre català, Júlia? Sí. Però, i quan jugueu al pati, què? Ah, no, llavors castellà. I això tot arreu, ja ho sabem, però ella ara ha fet nou anys. I als instituts, el meu net, gran, ara està a la universitat, diu, pensa que els únics que fem alguna cosa quan cal, som jo i un altre. Ens n'hem adonat ara, però la cosa ja ve de lluny.

AVENÇOS ENTRE CONGRESSOS I REPTES PENDENTS

E: L'any passat va començar la commemoració d'aquests cinquanta anys des de l'inici del Congrés històric, però on som ara? En moltes coses hem anat endavant, i en algunes importants hem anat enrere. Una podria ser l'impacte social de l'ús lingüístic, la vivesa del català. En quins aspectes hem avançat, en quins no, i què podem fer?

M: Ens queda un tema molt important, malgrat que hem avançat molt, encara que sembli que no, que són els drets de la dona. També farà cinquanta anys de les Jornades Catalanes de la Dona, en aquells moments de la Transició en què ens menjaven el món tots plegats. Pensàvem, ara ho aconseguirem tot. La veritat és que

amb els drets de la dona sí hi ha un abans i un després. Les Jornades Catalanes de la Dona van ajudar molt, perquè en aquell moment teníem unes lleis que eren un horror. A mi em va tocar la ponència jurídica, perquè hi havia poques advocades encara, i tot el que jo demanava allà està aconseguit. Després he vist que s'ha de fer més. La gent em diu que les dones estan pitjor que mai, però al contrari. El que passa és que continua un tema greu, que són les mortes. Això és un horror. Abans no passava tant, em diuen... que abans no passava tant? El que passa és que no se sabia. Hi havia mortes que no es contabilitzaven i les penes eren inferiors, i *la mujer debía obedecer al marido*, i si li fotia una tanda d'hòsties perquè no havia *obedecido*, doncs ja s'entén.

Com que és el meu tema, és dels primers que em surten: calia fer el Congrés per tothom, per tant, per les dones també. I les dones també s'han conscienciat. Quan es debatia sobre el vot de la dona, l'any 31 i el 32, ho llegeixes i no t'ho pots ni creure: *si les damos el voto o como se ponen histéricas a determinada edad*... L'esquerra hi estava en contra perquè deien que les dones obeïrien els mossos i no tindrien un vot progressista. Sense entrar en tot el que ha passat enmig, vam guanyar el dret de la dona gràcies a Clara Campoamor. I al Parlament espanyol, Carrasco i Formiguera, per Unió Democràtica, i Lluís Companys, per Esquerra Republicana, tots dos van votar a favor del dret de la dona. Tots dos, circumstància històrica, van ser afusellats pel franquisme pocs anys després. Carrasco a Burgos, el president Companys aquí, exclusivament per haver sigut president de Catalunya. Són coses que no me n'oblido mai.

Avui dia s'ha vist, a nivell mundial, que les dones voten més progressista. A Trump, el van votar més els homes... I aquí passa el mateix. Tant que van discutir els anys trenta, tanta por que hi havia. Al Congrés, ja hi van participar moltes dones.

E: Molt, però en les resolucions del Congrés històric, quan les revises, no hi ha cap menció al feminisme.

M: Ja ho sé que no, per això ho dic ara, però més que de feminisme, dels drets de la dona. De fet, en teoria aquí estan aconseguits: perquè n'hi hagi uns quants que maten perquè són uns assassins... Ens hem de preguntar, com s'evita tot això? Només es pot legislar, i en el franquisme també es feia, però malament. Quan jo vaig

començar la carrera, hi havia un article que deia que si el marit trobava la dona amb un altre i els matava, a tots dos, tenia pena de desterrament mig any, i ja està.

E: Això és el *la maté porque era mía* famós, no?

M: I era quan vaig començar la carrera, perquè quan la vaig acabar ja ho havien tret. Un altre tema important en relació al Congrés és que les dones són les que més han mantingut la llengua a la família, malgrat tot. Algunes em diuen, jo no vaig poder fer res... I jo els dic, tu vas aguantar la llengua, tu vas seguir parlant català durant la guerra. Tu, quan vam perdre la guerra, perquè Catalunya va perdre la guerra, vas seguir parlant català. Sí, sí, clar, jo cosia no sé què pels nostres militars, jo feia... Hi havia una participació, que la gent no es pensi que no fa res perquè no surten a les manifestacions al carrer. Que hi ha gent que, amagadament, ha fet més que els que potser... Jo, com a advocada, havia de donar la cara, no? Però hi ha gent que no sabem que ha fet tantes i tantes coses. No ens podem desanimar quan la cosa va de baixada: podem tenir uns governs que prohibeixin la llengua o la deixin per a casa. Amb les dones, compteu-hi molt, i quan lluiten pels drets de la dona, lluiten pels drets de les persones.

EL CATALÀ COM A ELEMENT COHESIONADOR

E: Escoltant-te, tot ens porta sempre, la lluita del catalanisme moltes vegades acaba vinculada a la llengua.

M: La llengua és clau.

E: És l'element cohesionador. I també és el regal de benvinguda que fem als que venen de fora. La nostra acollida és oferir aquesta llengua que ens iguala. El Congrés dels setanta tenia vint-i-cinc àmbits específics. Nosaltres hem fet quatre grans eixos: són com ens cuidem, les cures; com ens mantenim, que seria finances, economia, natura, ruralisme, etcètera; com ens comuniquem, que és el de la llengua, comunicació, etcètera, i com ens cohesionem, que per mi és l'eix que ho engloba tot. Vaig anar a mirar les resolucions del Congrés en l'àmbit del cinema, i es deia que calia una indústria del cinema forta a Catalunya, que jo crec que això sí que s'ha aconseguit. Una altra cosa és si es fa en català, en castellà o en anglès, perquè aquí a Barcelona hi ha molta producció de Netflix i d'aquestes plataformes. Però una de les coses que deia era que havíem de fer el possible perquè hi hagués o bé la versió original de les pel·lícules o bé la versió doblada al català. I versió original sí que en podem trobar, però el doblatge català no s'ha aconseguit.

M: No, abans havies de buscar on es feia en català, en un cinema que estava llunyíssim. I ens pensàvem que po-

dríem anar a tot arreu, perquè el normal és que com a mínim la meitat estiguin català, per no dir totes.

E: En certes coses, sembla que no hem avançat.

M: Ho hem fet poc. I ara que parlaves dels àmbits, has dit les cures, el primer. I això té molt a veure amb la dona, perquè, clar, hi ha la idea encara que les cures les fan les dones, o les [dones] migrants, també. I s'hi han d'incorporar els homes, també.

E: Totalment, perquè les cures encara les fan les dones majoritàriament. Qui té cura de la nostra gent gran? Qui té cura dels nostres malalts? Però quan parlem de cures també volem dir com ens cuidem entre nosaltres. Què fem quan algú pateix una agressió per catalanòfoba, homòfoba...

M: Sí, ja ho fèiem, en aquell moment. Al començament de la democràcia, a la Crida a la Solidaritat [en Defensa de la Llengua, la Cultura i la Nació Catalanes], que són els que van anar catalanitzant els carrers i tot, encara els detenien. Cada matinada corrents, anàvem a un jutjat de guàrdia, i no se t'acudia dir, ara tinc son. I això és molt important.

E: Les cures també inclouen com ens cuidem entre territoris. Perquè molta gent de Mallorca diu, bé, és que aquí gairebé no sabeu ni què fem, ni com ens volem dir, ni què volem fer. És tenir aquesta voluntat o sensibilitat de voler escoltar l'altre, tenir empatia i saber que ens podem ajudar els uns als altres. I el tema de les cures també implica salut. I això és un model de país, de societat. Quin model de sanitat volem?

M: Tenim un tresor que no valorem prou, perquè tu vas a altres països que la gent ha de pagar. Jo mateixa, vaig viure una operació a cor obert, i em deien el que valia als Estats Units, on hi havia el millor del món. No hi vaig anar, ja no pel preu, sinó perquè com va dir el doctor Valentí Fuster, no hauria arribat ni a l'aeroport. I em van fer l'operació perfecta, a la pública, a Can Ruti concretament. No m'ha costat res, m'han fet una meravella, s'han ocupat de mi. I amb el càncer que també he tingut m'ha passat igual. Crec que la medicina és bona a tot l'estat, però aquí especialment. Això també ho hem de cuidar, perquè ja comença a fallar amb alguns punts, amb la sanitat primària...

E: Estem col·lapsats.

M: No perquè els metges no ho donin tot, que ho donen tot, eh, però... Crec que la nostra sanitat encara funciona i funciona molt. I la gent quan s'hi troba, sí, m'han fet esperar, que sigui un mes, sí, noia, però després t'han fet... He parlat de mi perquè ho he experimentat, no

Les dones són les que més han mantingut la llengua a la família, malgrat tot. Algunes em diuen, jo no vaig poder fer res... I jo els dic, tu vas aguantar la llengua, tu vas seguir parlant català durant la guerra.

t'ensenyo les cicatrius perquè no seria el moment. Les llueixo amb orgull, com la medalla quan el Barça perd, amb orgull, *manquepierda* que diuen aquells. Per cert, que va guanyar i molt bé aquests dies ha guanyat i de moment anem bé. El Barça, deixa'm dir que ha fet molt per Catalunya i per la llengua. Jo he fet dues vegades estatuts del club. El 2009, vaig presentar els nous oficialment, perquè els havia fet. En aquests estatuts, un article diu que la llengua oficial del Barça és el català. I ja ho vaig dir amb un to *mitinero*, eh?, tot sigui dit. I la gent ho va aplaudir moltíssim. Que un club amb tanta gent i que estimen tant, no sé tu, però jo soc molt culer en memòria del meu pare i en memòria de l'avi. I que al Barça tot es faci en català, i només en català, jo crec que és molt important, perquè té penyes a fora de Catalunya. I no s'han queixat mai. És important per la llengua i pel país. Hi ha gent que diu, a mi el futbol no m'agrada. És que el Barça és més que futbol, el Barça és més que un club.

E: Sempre acabem a la llengua.

M: Perquè també és el que ens preocupa ara.

E: Ha estat un plaer poder conversar d'aquesta part més històrica, vivencial, de com ho vas viure. Per anar acabant, et volia preguntar per què creus que va ser important el Congrés i per què creus que és important que encara hi hagi aquest esperit d'aquest Nou Congrés que recull aquell impuls?

M: El Congrés va tenir una importància cabdal, i estàvem en dictadura quan tot es va preparar, amb el català prohibit, gent a la presó, tortures... i això era habitual. Estàvem a les acaballes de dictadura, però quedaven encara moltes desgràcies per veure. I la valentia de plantejar un congrés com aquell, i la valentia del meu col·legi aquí, de votar que el col·legi promocionaria, ajudaria, faria... Va ser una idea brillant tractar-hi la llengua, i altres temes que no s'havien tractat fins llavors. La gent els va viure amb il·lusió, se n'hi va apuntar molta des del primer moment. Va ser un moment clau en la història del nostre país. Quan va acabar el 77, jo no diria que érem al millor dels mons, però ja era una altra cosa. Per això no sé si encara és més important, però en tot cas ho és molt, fer un Nou Congrés, perquè llavors hi havia gent que volia participar, i no tenia les oportunitats, i el

Congrés els les va donar. Quan s'estava acabant, en la primera manifestació de l'11 de setembre després, la del 77, vam ser un milió de persones. No ens ho pensàvem, perquè en l'anterior havíem sigut 100.000. I a vegades pensàvem, i aquesta gent on era? És important perquè a les persones se'ls ha de donar la manera de participar.

E: El Congrés de Cultura Catalana és un projecte de passió i d'entusiasme. I si no som capaços de transmetre que ens convé tenir passió per què som, per qui volem ser, sobretot, i entusiasme per aquest país, per aquesta cultura, per aquesta societat, doncs més val que no avancem.

M: Però la gent hi és, és veritat que està desanimada i tal, però no hem deixat de tenir un sentiment nacional, no hem deixat de fer moltes coses. La gent hi és. I hem de saber que hem passat moments dolents, però la gent la trobarem, ja veuràs com la trobarem.

E: Penso que és una bona manera d'acabar aquesta conversa en aquest II·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona, on comença aquesta història del Congrés i on esperem que continuïn passant moltes més coses. Gràcies, Magda.

M: Gràcies a vosaltres per la feina que es va fer i que fareu, i la que esteu fent entremig.

Imatges de la gravació: Incòmode Films © L'Avenç.

La gravació s'ha realitzat a l'II·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona

Podeu accedir al material generat pel Congrés aquí



Podeu accedir al material generat pel Nou Congrés aquí

